

EL LLENGUATGE

Relatiu i infinitiu

(I)

Legim a la Gramàtica postuma de Pompeu Fabra (Ed. Teide, 1956, pàg. 99), aquesta simple indicació: «El conjunt *tenir res a fer* és preferible al (conjunt) *tenir res que fer*». Encara que aquesta nota apareix a l'apartat dedicat a l'estudi de la conjunció *que*, aquest mot, en l'oració *tenir res que fer* ens apareix més aviat com un pronom relatiu. Efectivament, no sembla pas impossible que l'antecedent del relatiu *que* sigui el pronom *res* (la qüestió de quins termes gramaticals poden constituir l'antecedent d'un terme relatiu és poc tractada), tal com podem veure en oracions com *No hi ha res que li agradi* o *No hi ha res que jo desitgi tant*, en què el mot *que* actua de subjecte i de complement acusatiu —i és, per tant, un relatiu— amb el pronom *res* com a antecedent. *Res*, exactament, vol dir *cap cosa*: *No hi ha res que li agradi* i *No hi ha cap cosa que li agradi*, són frases equivalents, amb una mateixa significació i una mateixa estructura.

Però el que segurament rebutja el terme relatiu *que*, així com qualsevol altre relatiu, és introduir una frase d'infinitiu, és a dir, actuar com a subjecte o complement d'un infinitiu, malgrat que Fabra no condemni categòricament una frase com *tenir res que fer* i es limiti a dir que és preferible, a aquesta frase, el conjunt *tenir res a fer*. Vegem, així, d'altres frases o conjunts anàlegs a *tenir res que fer*, però amb grups nominals en lloc de *res*: *moltes coses que dir*, *molts casos que comentar*, *molts silencis que lamentar*, *cap paraula que retreure-li*, *alguns fets que criticar-li*, *diverses absències que justificar*, etc. Partint de l'afirmació de Fabra que hem transcrit, i sense

autoritat per a anar més lluny, ens hauriem de limitar a dir que són preferibles a aquestes construccions, *moltes coses a dir*, *molts casos a comentar*, *molts silencis a lamentar* etc., amb un ús de la preposició *a* que no sabem veure indicat enlloc, i al qual ja hem dedicat algun comentari, justificant-lo amb citacions dels textos més autoritzats.

Però, com hem dit, és la introducció d'un infinitiu per un terme relatiu allò que sembla poc viable, cosa que s'evita sovint no amb la substitució de *que* per una preposició sinó amb la intervenció d'un verb conjugat: *coses que s'han de dir*, *casos que convé comentar*, *silencis que hem de lamentar*, *paraula que cal retreure-li*.

Albert Jané